

Megoldás. A feladatot vektorok segítségével fogjuk megoldani.

A három testből álló rendszer zárt (külső erő nem hat rájuk), ezért a tömegközéppontjuk nem gyorsul. Válasszunk egy olyan koordináta-rendszert, amelyben a tömegközéppont nem is mozog, hanem a koordináta-rendszer középpontjában áll.

Jelölje a pontszerű testek helyvektorait ebben a (tömegközépponti) koordináta-rendszerben $\mathbf{r}_i$, tömegüket pedig m_i ($i = 1, 2, 3$). Ezek a mennyiségek nem függetlenek egymástól, hiszen a tömegközéppont helyvektora nullvektor kell legyen, vagyis fennáll $m_1 \mathbf{r}_1 + m_2 \mathbf{r}_2 + m_3 \mathbf{r}_3 = 0$, ahonnan pl. $\mathbf{r}_3$ kifejezhető:

$$(1) \quad \mathbf{r}_3 = -\frac{m_1}{m_3} \mathbf{r}_1 - \frac{m_2}{m_3} \mathbf{r}_2.$$

Írjuk fel az m_1 tömegű test mozgásegyenletét! Erre a testre az m_2 tömegű test

$$\mathbf{F}_{21} = f \frac{m_1 m_2}{d_{12}^3} (\mathbf{r}_2 - \mathbf{r}_1)$$

erőt fejt ki (f a Newton-féle gravitációs állandó, d_{12} pedig a két test állandónak feltételezett távolsága), és hasonló módon számolható a harmadik test gravitációs vonzása is.

Ha az egész rendszer állandó ω szögsebességgel forog, akkor az 1-es jelű test gyorsulása $-\mathbf{r}_1 \omega^2$, a mozgásegyenlete tehát

$$-m_1 \mathbf{r}_1 \omega^2 = f \frac{m_1 m_2}{d_{12}^3} (\mathbf{r}_2 - \mathbf{r}_1) + f \frac{m_1 m_3}{d_{13}^3} (\mathbf{r}_3 - \mathbf{r}_1).$$

Ez (1) felhasználásával, majd egyenletrendezéssel a következő alakra hozható:

$$(2) \quad \mathbf{r}_1 \left(\frac{\omega^2}{f} - \frac{m_1 + m_3}{d_{13}^3} - \frac{m_2}{d_{12}^3} \right) = \mathbf{r}_2 \left(\frac{1}{d_{13}^3} - \frac{1}{d_{12}^3} \right) m_2.$$

Mivel a fenti egyenletben $\mathbf{r}_1$ és $\mathbf{r}_2$ iránya különböző, (2) csak úgy állhat fenn, ha benne mindkét vektor együtthatója nulla:

$$d_{12} = d_{13} = d \quad \text{és} \quad d^3 \omega^2 = f(m_1 + m_2 + m_3).$$

A másik két test mozgásegyenlete hasonlóan (az indexek felcserélésével) írható fel, s ezekből a $d_{12} = d_{13} = d_{23} = d$ feltétel adódik. (Eddig sehol nem használtuk ki a feladat szövegében közölt azon információt, miszerint a három test szabályos háromszöget alkotva forog, de látható, hogy a mozgásegyenletek csak ilyen elrendezéssel állnak összhangban.) A forgás szögsebessége

$$\omega = \sqrt{f \frac{m_1 + m_2 + m_3}{d^3}}$$

kell legyen.

Megjegyzés. Ha a három test közül az egyik tömege sokkal nagyobb, mint a másik kettőé, akkor a rendszer tömegközéppontja gyakorlatilag a nagy tömegű testtel esik egybe. Ilyenkor a másik két test a nagy tömegű test körül szabályos háromszöget alkotva kering, egyikük a másikhoz képest 60° -os szögben lemaradva vagy azt megelőzve az ún. Lagrange-féle pontok valamelyikében mozog. A Nap–Jupiter rendszer Lagrange-pontjaiban ténylegesen megtalálható égitestek az ún. trójai kisbolygók.